

## СЕКЦІЯ 2. ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА ТА ТУРИЗМ

**Герасименко В. Г.**

*кандидат економічних наук, професор,  
завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу  
Одеського національного економічного університету*

**Дашко А. А.**

*студент  
Одеського національного економічного університету*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-333-3-9>

### **КРИЗА В УКРАЇНСЬКОМУ ТУРИЗМІ: ЇЇ НАСЛІДКИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ**

У сучасних умовах різного роду кризи та кризові явища стали закономірним процесом. Жодну країну не обійшли різноманітні кризи. Проте, Україна за останні три роки двічі стикнулася з серйозними кризами. У березні 2020 року країну охопила пандемія корона вірусу COVID-19, а 24 лютого 2022 року розпочалася війна, яка була спровокована широкомасштабним вторгненням росії на територію України. Під впливом зазначених подій країну охопила глибока криза. У самому загальному розумінні під кризами розуміються певні переломні ситуації, які призводять до зміни об'єкту та порушують його стійкий розвиток.

Аналіз останніх фахових наукових публікацій дозволив авторам сформулювати власне визначення явища, що досліджується: кризи в туризмі – це надзвичайні події, які загрожують туристичним операціям і пов'язаним з ними сферам бізнесу; шкодять репутації туристичних дестинацій щодо безпеки, привабливості та комфорту подорожуючих; порушують місцеву економіку туризму, послаблюють попит на туристичні поїздки. Щоб не допустити небажаних наслідків кризи слід своєчасно виявляти кризові явища та вживати заходів спрямованих на їх локалізацію.

У туристичній практиці можливо виникнення і розвиток значного різноманіття кризових ситуацій. За допомогою методу наукової класифікації об'єктів пізнання Герасименко В. Г. і Павлоцький В. Я. виділяють найбільш суттєві їх види. Вони вважають, що в залежності від масштабу охоплення кризи в туризмі можуть бути:

- глобальні, тобто такі, чиї наслідки мають універсальний характер і стосуються всіх сторін суспільних відносин, в тому числі і туризму;
- обмежені, такі що впливають саме на туризм або конкретну туристичну діяльність.

За територіальним охопленням впливу кризи можуть бути розподілені на:

- міжнародні, тобто такі що відбиваються перш за все на розвитку міжнародного туризму;
- національні – що впливають на внутрішній або виїзний туризм;
- локальні (місцевого значення), які охоплюють конкретну туристичну дестинацію та обмежують у разі необхідності її відвідування туристами.

В залежності від ступеня еластичності (чутливості) до змін у житті суспільства можна виділити легкі та глибокі кризи. Глибокі кризи можуть дестабілізувати частину чи навіть увесь туристичний рух. Легкі (м'які) кризи протікають поступово і безболісно

За тривалістю впливу кризи можуть бути згруповані на:

- довгострокові, що чинять свій вплив на протязі більше як 5 років;
- середньострокові, з терміном дії до 5 років;
- короткострокові, що діють до 1 року.

В залежності від причини виникнення кризи в туризмі можуть бути наслідком:

- збройних конфліктів або терористичних актів;
- природних катастроф (цунамі, землетруси, пожежі, торнадо, повені);
- епідемій, масових захворювань [1].

Можна припустити, що існують і інші види криз у туристичній сфері і, відповідно, наведена класифікація не є повною. Проте, упорядкування знань про кризи сприятиме більш глибокому розкриттю сутності досліджуваного явища.

Сфера туризму відчула на собі значний негативний вплив пандемії коронавірусу та війни росії проти України. Суттєво змінився і туристичний рух України. Унаслідок пандемії COVID-19 скоротився

в'їзд іноземних туристів на територію України, а також виїзд громадян України за кордон з туристичними цілями. Відповідно у 2022 році в Україні скоротилися надходження до державного бюджету від туристичної галузі на 31% відносно 2021 року. При цьому зафіксовано, що протягом 2022 року на 17% зменшилась загальна кількість платників податків, які займаються туристичним бізнесом: кількість юридичних осіб скоротилася на 14%, а фізичних – на 18%.

У перший рік повномасштабної російсько-української війни менше податків в Україні сплатили: туристичні бази, кемпінги, дитячі табори відпочинку (частка сплаченого податку зменшилася на 57%); туристичні оператори (-35%); туристичні агентства (-27%). Значний спад податкових надходжень зафіксований у Києві (-58%) та Одеській області (-48%) [27].

У 2023 році ситуація у сфері туристичної діяльності України не стала кращою, бо триває війна. Підтвердженням цього є те, що у середньому туристична галузь України скоротилася на третину (у порівнянні до початку 2022 року): за перші три місяці 2023 року представниками туристичної галузі сплачено на 29% менше податків, ніж за аналогічний період 2022 року. Також зменшилась кількість юридичних осіб у туристичній галузі на 35%, фізичних – на 34% [2].

Найголовнішою перешкодою для розвитку туристичної сфери залишається поточна військова ситуація в країні, по закінченню якої спеціалісти прогнозують зростання популярності у іноземців турів як самою Україною, так і, зокрема, місцями ведення бойових дій.

З метою подолання кризи у національному туризмі вітчизняні та іноземні фахівці рекомендують у повоєнний період розвивати нові види туризму, такі як workations, соло-туризм, уїкенд-тури, велнес-туризм, онлайн-тури, прес-тури та інші туристичні продукти, що користуються популярністю у світі. Слід також впроваджувати нові технології, розширювати спектр туристичних послуг, підвищувати якість їх надання.

Для відбудови туристичної сфери України та мінімізації збитків внаслідок пандемії і війни необхідні, на нашу думку, такі заходи:

- державна підтримка та стимулювання внутрішнього залізничного та авіасполучення (державні дотації відносно вартості квитків);

- продовження політики відтермінування сплати податкових і боргових зобов'язань підприємств туристичної сфери у межах об'єктивної можливості державного бюджету України;

– активізація заходів цифрової трансформації вітчизняної сфери туризму;

– запровадження прозорого механізму використання отриманих до місцевих бюджетів коштів від туристичного збору виключно на розвиток внутрішнього туризму і супутньої інфраструктури;

– проведення активної інформаційної кампанії задля підвищення інтересу до внутрішнього туризму, відпочинку на вітчизняних туристично-рекреаційних дестинаціях;

– координація зусиль міжнародних донорів, що активно надають підтримку туристичній галузі України.

Загальнодержавна реалізація всіх антикризових важелів сприятиме якнайшвидшій стабілізації діяльності суб'єктів туристичної сфери та досягнення ними довоєнного рівня.

### **Література:**

1. Герасименко В. Г., Павлоцький В. Я. Кризи у туристичній сфері: сутність, види, характеристики. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів XX міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2022 р.). Одеса: ОНЕУ. С. 120–123.

2. Державне агентство розвитку туризму. URL: <http://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2023).